

**Tractatvs De Præventionē Ivdiciali [!], Sev De
Contentione Ivrisdictionvm**

Tonduti, Pierre François de

Lvgdvni, M.DC.LXXIII.

Capvt XXII. De Præuentionē Iudicis laïci quando agitur de rebus aut bonis
Ecclesiæ, aut de Iuribus ipsius, vel legatis piis, aut contra Fraudatores,
Inuasores, vel Raptores bonorum Ecclesiæ, & de ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98370](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98370)

sola: lapsu temporis ad introducendum non obstante, quamvis olim adijceretur alia clausula attento quod intra trimestre, sed hodie indistinctè datur commissio cum restitutione adaersus lapsum temporis, etiam pro trimestre.

10 Unde data commissione & sequuta inhibitione etiam post lapsum temporis statutarij, Iudex & Notarius primæ instantiæ non possunt procedere in causa, sed totum negotium apud iudicem & Notarium secundæ instantiæ tractandum est, suspensa vsque ad sententiam definitivam executione, ut mox dictum fuit: cum ab illa sententia, & à cognitione negotij principalis dependeat iustitia, vel iniustitia executionis, ex supra dictis.

11 Ultimo loco advertendum est in Romana Curia ista non observari, sed statim datis apostolis, appellatum posse impetrare commissionem appellationis, Rota decis. 16. de appellat. in novis, Gratian. discipul. for. c. 1. n. 10. Seraph. & Marchel. ubi supra. In Gallia dantur litteræ anticipationis, de quibus Rebuff. tom. 3. tit. de anticipat.

12 In Legatione vero non solet derogari dispositioni dicti cap. oblata. Poterit tamen id fieri quando utraque pars appellavit ne contentia causæ dividatur, que optima est cautela ad evitandas controversias, quæ super duabus concurrentibus appellationibus commissionibus sæpius exoriantur, ita tenet Marchel. dicto tit. de commiss. vig. cap. oblata. §. unic. n. 36. fol. 403. Ea siquidem ratione appellatus præueniens, utriusque partis iura committit, in secunda instantia iure poterit obtinere.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicis laici quando agitur de rebus aut bonis Ecclesiæ, aut de iuribus ipsius, vel legatis piis, aut contra Fraudatores, Inuafores, vel Raptores bonorum Ecclesiæ, & de pœnis contra lacerantes testamenta maxime quando in iis continetur legata pia. Et quod Episcopus, in casibus in quibus procedere potest contra laicos, possit deuenire ad capturam & alias executiones, etiam per proprios Officiales, & absque auxilio Brachij secularis. Episcopum esse executorem omnium piarum voluntatum, nec in eo munere turbari posse per Conseruatores.

SVMMARIVM.

1. Laicus tenetur comparere coram iudice Ecclesiastico quando agitur de legatis piis, vel de iuribus Ecclesiæ.
 2. Episcopus potest cogere heredes laicos ad legati pii præstationem.
 3. Cui competit cognitio causæ civilis, eidem regulariter competit decisio causæ criminalis.
 4. Episcopus cognoscit contra quoscumque inuafores, vel fraudatores bonorum Ecclesiæ.
 5. Raptores bonorum Ecclesiæ vel illorum inuafores, etiam si negent fraudem, conueniuntur coram iudice Ecclesiastico.
- Sanlegerius de Præuent. Iudic.

6. Sacrilegium improprie dicitur dum quis Ecclesiam defraudat.

7. Negligentia iudicis laici non est probanda ad hoc ut iudex Ecclesiasticus procedere possit contra fraudatorem bonorum Ecclesiæ.

8. Contra lacerantem testamentum potest agi, etiam antequam dies fideicommissi aduenerit.

9. Lacerans testamentum quibus actionibus conueniri possit.

10. Filius lacerans paternum testamentum priuatur sua legitima.

11. Episcopus in casibus in quibus potest contra laicos procedere, potest deuenire ad capturam & alias executiones, etiam per proprios officiales.

12. Episcopus pro executione facienda contra laicos ex propria iurisdictione, non indiget auxilio brachij secularis.

Episcopus est executor omnium piarum voluntatum, etiam si testator hoc prohibuisset: quod tamen non observatur in Gallia.

Doctores sub prætextu conseruatorie non possunt impedire Episcopum in executione piarum voluntatum.

QUOTIESCVMQVE agitur de bonis & iuribus Ecclesiæ, posse laicum coram iudice Ecclesiastico actione reali conueniri, etiam de solo vili dominio Emphyteusis Ecclesiasticæ inter laicos ageretur, superius ostendimus cap. 20. n. 7. ex mente Rotæ Romanæ decis. 42. parte 6. Recentior. & apud Pacif. decis. 238. per totam, quibus addo Menochium generaliter de actione reali loquentem, consil. 1161. num. 10. & 11.

Sed dubitari potest quid dicendum sit, quando agitur de legatis Ecclesiæ, vel alteri pio loco factis: Quorum cognitionem ad Curiam Ecclesiasticam pertinere tradit Felin. in cap. si Clericus laicum §. n. 5. vers. Amplia, de foro compet. Quod licet Felin. videatur tribuere actioni reali, & idem tamen etiam dicendum est de actione personali, & executiua ad cogendos heredes etiam laicos ad præstationem legati, vel fideicommissi Ecclesiæ relictis, & aliorum contentorum in testamento, ex dispositione Sacri Concilij Tridentini sess. 22. c. 9. de reformat. Barbof. de Episc. alleg. 8. n. 13. Episcopus enim omnium legatorum piarum cognitionem habet, Barbof. in cap. nos quidem, 3. num. 8. de Testament. Quod procedit, etiam si ageretur de quibuscumque personis etiam exemptis, Clement. 1. de Testam. Sbrozz. in tract. de Vicar. Episc. lib. 2. quest. 50. & 52. Et quod etiam inter laicos, Episcopus de relictis piis cognoscat, tradit Castrenf. consil. 350. Quæritur. vers. secundum casus volum. 1. Abb. consil. 105. Ex processu, in 1. qu. volum. 1.

Certum est, secundum dispositionem iuris tam Canonici quam Civilis, Episcopos esse executores omnium vltimarum voluntatum in quibus continentur legata pia, necnon etiam omnium ex illis dependentium: iuxta text. in cap. nos quidem 3. cap. si heredes 6. cap. tua nobis 17. cap. Ioannes 19. de Testament. Clement. unic. de testament. Clement. quia contingit, 2. de Religios. domib. & de iure Civili, sunt text. in leg. nulli 28. Cod. de Episcop. & Cleric. & in Authent. omnes Peregrini, Cod. comun. de succession. Quod procedit etiam si testator prohibuerit ne Episcopus se immisceret in dicta executione, hoc enim non obstante, cognitio spectat ad Episcopum dicto cap. tua nobis, ibi, licet enim à testatoribus id contingeret interdici: & probat Barbof. de iur. Eccles. vniuers. lib. 3. cap. 27. n. 30. & seq. maxime num. 41.

H 2 Hoc

Hoc tamen in Gallia non obseruatur, sed prosecutio fieri solet coram Ordinariis Regiis laicis sub nomine Procuratoris Generalis Regis, aut eius Substituti, absque eo quod Iudex Ecclesiasticus possit se immiscere in huiusmodi negotiis, ut inter ceteros testatur Brodeau ad Louet, *lrr. N. n. 5. colum. ult.* quæ tamen Gallie consuetudo est iuri contraria, & aduersatur iurisdictioni Ecclesiasticæ, quam habent Episcopi de iure, & ex dispositione Concil. Trident. *sess. 22. de reformat. cap. 8.* qua cauetur, Episcopos etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatos in casibus à iure concessis esse exequutores omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter viuos relictarum; & omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sūt, ipsos ex officio suo iuxta præfata Sacrorum Canonū statuta cognoscere & exequi debere, non obstante quacumque consuetudine etiam immemoriali, priuilegio, vel Statuto: Quod procedit, etiam si ageretur de eo qui peteret causam remitti ad suum Conseruatorem, sub prætextu priuilegij Vniuersitatibus concessi: vt declarauit Sac. Congr. teste Barbof. *in notis ad dict. c. 8.*

Et non modo potest Episcopus, vel alius Iudex Ecclesiasticus procedere ciuilitur in huiusmodi negotiis legata pia tangentes, sed etiam criminaliter in casibus in quibus locus est actioni criminali, per regulam generalem quam affert Farinac. *conf. 85. num. 133. & 136.* quando videlicet causa criminalis incidit in ciuilem vel ab ea dependet, vt ibi per eum.

Vnde aliàs in quadam causa introducta coram Illustriss. Episcopo Cuaalicensi consului, & secundum meam opinionem fuit iudicatum, Episcopum esse iudicem competentem in quadam causa lacerationis testamenti, in quo continebantur quedam legata pia in fauorem Ecclesiæ, quamuis accusatio esset instituta contra laicos, & cum Iudex Ecclesiasticus procedere possit contra quoscunque fraudem committentes in Ecclesiæ præiudicium. Innoc. Abb. Anchar. & alij in *cap. cum sit generale 8. de foro compet.* & est bonus text. in *cap. 2. de priuileg.* per quam dicunt DD. quod non solum inuatores rerum Ecclesiæ, sed etiam omnes alij qui in negotiis Ecclesiæ tangentes fraudem committunt, per iudicem Ecclesiasticum puniri possunt, cum tale delictum sit mixti fori, vt bene Barbof. in *dicto cap. 2. num. 14. de priuileg.* Innoc. in *dicto cap. cum sit generale.* Cuius hæc sunt verba, *Cognoscat Ecclesia non solum de rapina, sed de qualibet etiam oppressione, immo si de fraude in contrarium Ecclesia habita agatur. Et si pars aduersa neget fraudem, nihilominus proceditur in materia principali.*

Idem tenet Abb. in *eodem cap. num. 7.* & Ad hoc enim vt iudicium inchoetur tanquam coram competenti, sufficit in libello allegasse qualitatem tribuentem iurisdictionem, etiam si non sit vera, dummodo non constet illam esse falsam, Felin. in *dicto cap. si Clericus laicum, num. 3. de foro compet.* & Tales enim Ecclesiæ fraudatores, licet propriè non committant sacrilegium, illud tamen committunt improprie, vt dicit Abb. in *dicto cap. cum sit generale, num. 6. in fine.* Sequitur & explicat Ancharan. *ibid. num. 6. & 7.* & qui etiam hoc ampliat, vt locum habeat etiam si nulla adesset negligentia iudicis laici, Et tradunt omnes in *eodem cap. cum generale.*

Et quamuis dies fideicommissi nondum euenisset in fauorem Ecclesiæ, tamen dixi agi posse ex priuilegio speciali aduersus lacerantes testamentum, contra quos ante euentum conditionis substitutus agere potest. Peregr. *de fideicom. art. 41. num. 5.* & Et hoc

casu datur duplex actio, videlicet furti, & legis Aquiliæ. Et furti quidem actio statim datur, *l. qui tabular, 27. §. fin. l. sed et si, 31. §. si quis tabulas, l. quidam 32. ff. de furt.* Immo etiam locus est pænæ *l. Cornelia, de falsis.* per text. in *l. 3. §. si quis dolo, vers. Et posse.* & ibi Bart. *ff. de tab. exhib. f.* Immo etiam filius lacerans testamentum paternum, seu priuatur legitima, Alexand. ad Bart. in *l. si quis cum falso ff. de fals. nec non Trebellianica, Farinac. de falsis & simulat. q. 150. num. 169.*

Episcopus autem hoc casu, & in omnibus alijs casibus in quibus procedere potest contra laicos, potest procedere etiam per capturam, quando illi locus est, potestque habere familiam armatam, ex Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 3.* in illis verbis. *Per personarum distinctionem per suos proprios, aut alienos executores.* Barbof. *de Episcop. part. 3. alleg. 107. num. 8. vers. Sed contrarium.* Tusch. in verbo *Iudex, conclus. 446. n. 46.* Et potest etiam laicos condemnare ad pœnam pecuniariam, & confiscationem bonorum, Tusch. *ibidem n. 47.* Adeo vt non teneatur invocare auxilium brachij secularis, Ceuall. in *tract. de violent. p. 2. q. 93. fere per totam.* Et plures allegat Barbof. ad *dictum Concil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 3. num. 35.*

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicum & Notariorum in causis Fiscalibus, Criminalibus, vel Ciuilibus. Vbi ostenditur differentia inter causas Criminales & Fiscales. Et quando Iudex, vel Notarius Camerae procedere debeat in causa, non obstante præuentione Officialium, seu Notariorum criminalium. An & quando Iudex & Notarius criminalis procedere possint in causa ciuili incidenter proposita, vel è contra ciuili in criminali. Vtrum Iudex criminalis procedere possit super solo partis interesse. Et circa hoc explicatur Statutum Auenionis, De eo qui furtum & rapinam passus est. Vtrum fiscus totam causam discussionis trahat ad suos Iudices: Quid si fiscus in aliqua causa interueniat vti tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuatum Principis patrimonium in quo consistat.
 - 2 Patrimonium fiscale quid sit.
 - 3 Quæ sub patrimonio fiscali comprehendantur.
 - 4 Causæ patrimonij fiscales sunt apud iudices & notarios camerales tractandæ.
 - 5 Causæ priuati Principis patrimonij coram iudicibus & notariis non Camera libus decidende sunt.
 - 6 Causæ criminales & fiscales quomodo inter se differant.
 - 7 Conductores vel emptores reddituum fiscalium, coram iudicibus & officialibus Camera, actiones pro rebus fiscalibus proponere debent.
- Vtrum fiscus possit totam causam discussionis trahere ad Iudices fiscales.

Quando